

BULETIN INFORMATIV

NR. 21 | IANUARIE – MARTIE 2019

ALEGERI ȘI BUNA GUVERNARE

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REFUZAT SĂ EXPLICE DE CE PESTE HOTARE NU SE POATE VOTA CU BULETINUL DE IDENTITATE

[La 14 ianuarie 2019, Curtea Constituțională \(CCM\)](#) a respins o sesizare depusă de Avocatul Poporului. Aceasta se referea la două aspecte: imposibilitatea votării peste hotare în baza buletinului de identitate și imposibilitatea votării peste hotare în baza pașaportului sau a buletinului expirat. Sesizarea a fost examinată în termen record - patru zile și fără a organiza o ședință publică. Contrar practicii sale, CCM nu a anunțat printr-un comunicat de presă despre respingerea sesizării, chiar dacă, în contextul alegerilor parlamentare din februarie 2019, chestiunea examinată era de un interes public deosebit. Publicul a aflat despre soluția CCM peste mai mult de o săptămână, când decizia CCM a fost publicată pe pagina web a instituției.

În ceea ce privește interdicția de a vota în baza buletinului de identitate, Avocatul Poporului a susținut că această limitare este discriminatorie, deoarece în țară se votează în baza buletinului, iar interdicția de a vota peste hotare în baza buletinului este illogică. Potrivit legii, buletinul de identitate poate fi folosit peste hotare. Datele din buletin permit identificarea alegătorului exact ca și pașaportul, iar sistemul electronic de evidență al alegătorilor face practic imposibilă votarea repetată. CCM nu a examinat în genere acest aspect.

În ceea ce privește imposibilitatea votării peste hotare cu actele expirate, această limitare nu rezultă clar din [art. 58 din Codul Electoral](#). În perioada 2010-2018 a fost permisă votarea în baza actelor expirate în temeiul unor decizii ale Comisiei Electorale Centrale (CEC). CCM a constatat totuși că interdicția de a vota cu actele expirate este constituțională. Potrivit CCM, obligarea deținerii documentelor valabile menține legătura cetățenilor aflați peste hotare cu statul, previne fraudele electorale și nu reprezintă o măsură disproporțională, deoarece alegerile sunt anunțate din timp, iar cetățenii de peste hotare au timp suficient să-și perfecteze pașapoarte valabile.

[La 8 februarie 2019, Coaliția pentru Alegeri Libere și Corecte](#) și-a exprimat regretul cu privire la decizia CCM și a încurajat CEC să adopte o hotărâre prin care să permită cetățenilor Republicii Moldova să voteze la alegerile parlamentare din 24 februarie 2019 în baza pașapoartelor expirate. Coaliția a argumentat că decizia CCM nu constituie un impediment legal pentru a permite votul în baza actelor expirate. [La 28 noiembrie 2014, Curtea Supremă de Justiție \(CSJ\)](#) deja a stabilit că nedeținerea

CUPRINS

ALEGERI ȘI BUNA GUVERNARE

Curtea Constituțională a refuzat să explice de ce peste hotare nu se poate vota cu buletinul de identitate	1
În ajunul alegerilor, Facebook a blocat peste 200 de conturi false care țineau Republica Moldova	2
Politicieni și autorități publice, deranjați de rapoartele Promo-LEX privind monitorizarea alegerilor	2
Moldova a retrogradat în clasamentele internaționale privind democrația și statul de drept	3
Guvernul modifică legislația cu privire la achiziții și oferă cadouri electorale contrar legii	3

JUSTIȚIE

Comisia Internațională a Juriștilor: În Republica Moldova independența justiției este șubredă	4
Peste 80% din avocați consideră că judecătorii din Moldova nu sunt independenți	5
Care sunt factorii ce influențează încrederea în justiție și cum a variat aceasta în timp?	5
Schimbări în procedura de selecție și promovare a judecătorilor – ce prevăd noile reguli?	5
CSM a aprobat regulile noi privind procedura disciplinară împotriva judecătorilor	6
CSM a făcut bilanțul activității sistemului judecătoresc și al activității proprii pentru anul 2018	6
Procuratura Generală a făcut bilanțul activității procuraturii pentru anul 2018	7

ANTICORUPȚIE ȘI INTEGRITATE

Moldova fără progrese în ceea ce privește indicii combaterii corupției	8
Activitatea ANI în 2018 - rezultate mici, provocări mari	8

CAUZE DE REZONANȚĂ

Veaceslav PLATON: Îngrădirea accesului la avocați și imposibilitatea de a face depoziii împotriva lui Plahotniuc	9
Justiție selectivă în cauzele intentate împotriva lui Gheorghe PETIC?	9
CtEDO – sancționarea cu închisoarea pentru un protest extravagant a fost contrară libertății de exprimare	10

DREPTURILE OMULUI

Moldova, din nou „fruntașă” în ceea ce privește numărul de cereri depuse la CtEDO	11
Mecanismul de redresare pentru detenția în condiții proaste a intrat în vigoare	11
Departamentul de Stat al SUA a publicat raportul privind situația drepturilor omului în Republica Moldova	12
Avocatul Poporului: Parlamentul și Guvernul sunt principalele instituții care încalcă drepturile omului	12
Instituțiile europene au cerut adoptarea unui regim de sancțiuni pentru încălcări grave ale drepturilor omului	13
Procuratura Orhei: Utilizarea gazelor lacrimogene împotriva protestatarilor a fost justificată	14
Subcultura criminală și condițiile de detenție în vizorul CPT	14

SOCIETATEA CIVILĂ

Comisia de la Veneția a analizat restricțiile impuse în unele state pentru finanțarea ONG-urilor din exterior	15
Încercările de deteriorare a mediului de activitate al OSC-urilor din Moldova – documentate într-o „radiografie”	15
Situația apărătorilor drepturilor omului în Moldova în vizorul instituțiilor internaționale	16
Regulamentul 2% a fost modificat	17

PE SCURT

17

actelor valabile nu este o condiție prevăzută de lege pentru privarea de dreptul la vot. În [2010](#), [2014](#) și [2016](#) CEC a permis votarea în baza actelor expirate. Această practică a CEC a creat o speranță în rândul cetățenilor că și la alegerile parlamentare din 2019 ei vor putea vota în baza actelor expirate. Numărul cetățenilor cu acte

DEȘI TIMP DE 10 ANI A FOST POSSIBILĂ VOTAREA ÎN BAZA ACTELOR EXPIRATE, ÎN 2019 CEC NU A PERMIS ACEST LUCRU

expirate este impunător. În octombrie 2016 erau 409,791 de cetățeni cu pașapoarte expirate.

La 14 februarie 2019, [CEC a emis un comunicat de presă](#) prin care a sugerat că nu va adopta o hotărâre prin care să permită votarea în baza actelor expirate. CEC a făcut referire la hotărârea CCM.

ÎN AJUNUL ALEGERILOR, FACEBOOK A BLOCAT PESTE 200 DE CONTURI FALSE CARE ȚINTEAU REPUBLICA MOLDOVA

La 13 februarie 2019, cu zece zile înainte de alegerile parlamentare, rețeaua de [socializare Facebook a anunțat că a blocat](#) peste 200 de conturi și pagini web adresate publicului moldovean. Acestea erau gestionate de persoane care-și ascundeau identitatea reală. Cu toate acestea, Facebook a stabilit că unele dintre aceste persoane au legături cu angajați ai Guvernului moldovean.

FACEBOOK A STABILIT CĂ UNII ADMINISTRATORI AI CONTURILOR FALSE AU LEGĂTURI CU ANGAJAȚII GUVERNULUI DE LA CHIȘINĂU

Administratorii conturilor blocate, în mare parte, distribuiau știri pe cele mai sensibile subiecte politice sau locale, discutau despre educația în limbile rusă și engleză sau promovau unirea cu România. Ei, de asemenea, distribuiau poze trucate, mesaje menite să scindeze societatea sau să discrediteze paginile web care luptau cu știrile false.

168 dintre conturile blocate erau conturi de Facebook, 28 erau pagini web, iar opt erau conturi de Instagram. Una dintre paginile eliminate avea peste 54,000 de abonați. Printre paginile blocate se numără „MoldovanDream”, „Times New Moldovan” sau clona proiectului „StopFals”. Facebook a precizat că conturile blocate au plătit aproape USD 20,000 pentru promovarea postărilor sale pe Facebook și Instagram, iar plățile s-au efectuat în dolari americani, euro și lei românești.

În noiembrie 2018, [Facebook a anunțat că a blocat 115 conturi în ajunul alegerilor intermediare din SUA](#), țară cu o populație de 100 de ori mai mare decât cea a Republicii Moldova. În 2019, [148 de conturi din Ucraina](#) au fost blocate de Facebook, acestea cheltuind circa USD 25,000 pentru a-și promova postările. Având în vedere populația Republicii Moldova în comparație cu cea a SUA sau a Ucrainei, numărul de conturi blocate care ținteau Republica Moldova este deosebit de mare și vorbește despre un grad sporit de manipulare a populației Republicii Moldova prin rețelele sociale.

POLITICIENI ȘI AUTORITĂȚI PUBLICE, DERANJAȚI DE RAPORTELE PROMO-LEX PRIVIND MONITORIZAREA ALEGERILOR

În perioada premergătoare alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019, mai mulți politicieni și autorități publice s-au arătat deranjați de [rapoartele de monitorizare a alegerilor](#) elaborate de Promo-LEX. Rapoartele Promo-LEX evidențiază, printre altele, practica unor partide politice de a utiliza resursele administrative, lipsa rapoartelor financiare pentru toate cheltuielile suportate în campania electorală sau acordarea de cadouri în perioada electorală.

La 10 ianuarie 2019, membrul și fostul Președinte al Comisiei Electorale Centrale (CEC), Iurie CIOCAN, [a declarat](#) că rapoartele de monitorizare realizate de către Promo-LEX reprezintă o interferență în procesul electoral și pot influența opinia alegătorilor. Declarații cvasi identice a făcut în aceeași zi Maxim LEBEDINSCHI, consilier al Președintelui și membru al PSRM, în cadrul unei [emisiuni televizate](#). La o zi distanță,

PENTRU PRIMA DATĂ DUPĂ 2009, ONG-URILOR NU LE-A FOST PERMIS SĂ COMUNICE ÎN ZIUA ALEGERILOR DESPRE ABATERILE ELECTORALE CONSTATATE

liderul Partidului Politic ȘOR, [Ilan ȘOR a amenințat](#) că va ataca în judecată Promo-LEX pentru defăimare, susținând, printre altele, că organizația nu este independentă și că este subordonată partidelor politice.

La 24 februarie 2019, CEC [a interzis](#) asociației Promo-LEX să facă declarații publice, deși, în toate scrutinele electorale parlamentare anterioare, asociației Promo-LEX i s-a permis să vină regulat în ziua alegerilor cu informații despre mersul alegerilor. La 22 ianuarie 2019, membrii Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte (CALC) au emis o [declarație](#) în sprijinul asociației Promo-LEX. Coaliția a respins atacurile denigratoare repetate asupra asociației Promo-LEX, reiterând că Misiunea dispune de calificarea necesară în domeniul monitorizării alegerilor, dovedită de-a lungul mai multor campanii electorale monitorizate.

La 25 februarie 2019, la o zi după alegeri, CALC [s-a pronunțat](#) și cu privire la decizia CEC de a interzice observatorilor Promo-LEX să facă declarații publice. CALC a constatat

cu îngrijorare că este pentru prima dată după 2009 când reprezentanții societății civile au fost intimidați și supuși acuzațiilor neîntemeiate din partea autorităților electorale.

MOLDOVA A RETROGRADAT ÎN CLASAMENTELE INTERNAȚIONALE PRIVIND DEMOCRAȚIA ȘI STATUL DE DREPT

Republica Moldova s-a clasat pe locul 83 din 126 de țări în [Indicele Statului de Drept 2018-2019](#). Moldova a înregistrat cel mai mic scor pentru absența corupției, clasându-se pe locul 12 din 13 la nivel regional și 109 la nivel mondial, în scădere comparativ cu [Indicele Statului de Drept 2017-2018](#). Cel mai corupt în Moldova rămâne a fi domeniul poliției. Prima poziție în clasamentul absenței corupției o deține Danemarca. A doua cea mai slabă poziție Moldova a înregistrat-o pentru factorul „implementarea cadrului normativ”, ocupând locul 107. Moldova ocupă locul 91 la capitolul „limitarea puterilor guvernului”. La capitolul „sistemul de justiție penală”, Moldova s-a clasat pe locul 11 din 13 la nivel regional și pe locul 97 la nivel mondial. Domeniul cu cel mai bun scor obținut de Moldova este „ordinea și securitatea persoanelor și a proprietății” - locul 28 la nivel mondial și trei la nivel regional.

În [Clasamentul mondial al democrației](#), elaborat de către [the Economist Intelligence Unit](#), Republica Moldova s-a poziționat pe locul 79 din 165 de state și înregistrează o scădere. Republica Moldova a obținut un scor care o clasează printre țările cu regim hibrid de guvernare. În Europa, Indicele arată că starea democrației s-a înrăutățit în ultimii trei ani. Țările care continuă să domine clasamentul la nivel mondial sunt

Norvegia, Islanda și Suedia. [Indicele](#) se axează pe 60 de indicatori din cinci categorii: procesul electoral și pluralismul, funcționarea guvernului, participarea politică, cultura politică democratică și libertățile civile. Moldova a obținut cel mai mic scor pentru cultura politică democratică.

[Starea Globală a Democrației](#) este un alt [raport](#) care analizează bial tendințele și provocările actuale cu impact asupra democrației la nivel mondial. Indicele cuprinde [o bază de date agregată](#) a 158 de țări, în baza a cinci indicatori: guvernare reprezentativă, drepturi fundamentale, mecanism de control guvernamental, administrare imparțială și implicare participativă. La capitolul „guvernare reprezentativă”, Moldova este în continuă scădere începând cu anul 2010. În ceea ce privește accesul la justiție, egalitate și drepturile sociale, Moldova se află pe aceeași poziție ca și în 2016. O scădere semnificativă în perioada 2010 - 2017 a fost înregistrată în ceea ce privește monitorizarea Guvernului. Transparența și absența corupției în administrare a obținut un scor mai bun decât în 2016, însă oricum cu cinci niveluri mai mic decât în 2010. La capitolul implicării societății civile, Moldova a obținut un scor similar cu anul 2016.

GUVERNUL MODIFICĂ LEGISLAȚIA CU PRIVIRE LA ACHIZIȚII ȘI OFERĂ CADOURI ELECTORALE CONTRAR LEGII

La 11 februarie 2019, cu două săptămâni până la alegerile parlamentare, Guvernul, prin angajarea răspunderii conform art. 106¹ din [Constituție](#), a modificat Legea bugetului pentru anul 2019, [mărind salariile conducătorilor instituțiilor de învățământ și ale unor polițiști](#). La 7 martie 2019, Guvernul, prin angajarea răspunderii, a aprobat acordarea unui ajutor unic de MDL 600 la peste 600,000 de persoane și [a indexat pensiile](#). În aceeași zi a fost [mărită indemnizația lunară plătită posesorilor unor distincții de stat](#). Tot la 7 martie 2019, Guvernul a modificat legislația, [excluzând achizițiile de medicamente din sistemul electronic de achiziții Mtender](#) până în anul 2021 (Mtender sporește considerabil transparența achizițiilor publice).

În temeiul art. 106¹ din Constituție, Guvernul, de facto, substituie Parlamentul, adoptând legi. Totuși, Guvernul este demis dacă Parlamentul, în termen de trei zile de la adoptarea

legii, exprimă votul de neîncredere Guvernului. Scopul acestei norme este de a permite Guvernului să promoveze reforme importante, care nu pot fi promovate de Parlament din considerente politice. Conform art. 43 alin. 2 din [Legea cu privire la Guvern](#), angajarea răspunderii poate avea loc doar pentru măsuri „urgente”. Aceeași normă mai menționează că angajarea răspunderii poate avea loc doar dacă neadoptarea rapidă a actului ar putea afecta „protejarea sau realizarea interesului public”.

Niciun proiect de lege din cele de mai sus nu menționează în ce a constat urgența adoptării lor, mai ales că Parlamentul adoptase Legea bugetului și cel al asigurărilor sociale pentru anul 2019 cu doar câteva luni în urmă. Mai mult, nu este clar de ce majorarea prestațiilor sociale sau plățile unice reprezintă o urgență? Introducerea acestora cu câteva săptămâni mai târziu nu poate produce consecințe negative considerabile pentru societate. Mai

mult, reducerea transparenței sistemului de achiziții publice, în genere, nu poate servi unui interes public într-o democrație.

O altă problemă conceptuală este dacă Guvernul, în genere, poate adopta legi prin angajarea răspunderii după Parlamentului a expirat. La 30 noiembrie 2018, mandatul expirase Parlamentului, iar după această dată el nu poate adopta legi organice (legile de alocare a fondurilor sunt legi organice). Având în vedere că angajarea răspunderii Guvernului reprezintă un act de substituire a Parlamentului, iar după 30 noiembrie 2008 Parlamentul nu putea adopta legi

organice, rezultă că nici Guvernul nu putea să-și angajeze responsabilitatea pentru astfel de acte. Această concluzie este susținută și de faptul că, după 30 noiembrie 2018, Parlamentul, de facto, nu putea demite Guvernul, deoarece nu era funcțional. În anul 2013, [Curtea Constituțională a explicat](#) într-o situație similară că un astfel de comportament încalcă principiul separării puterilor în stat. Opoziția nu a contestat actele de mai sus la Curtea Constituțională și nici nu a reacționat tranșant, aparent, deoarece în perioada electorală nu dorea să fie acuzată că este împotriva majorării beneficiilor sociale pentru populație.

JUSTIȚIE

COMISIA INTERNAȚIONALĂ A JURIȘTILOR: „ÎN REPUBLICA MOLDOVA INDEPENDENȚA JUSTIȚIEI ESTE ȘUBREDĂ”

La 13 martie 2019, [Comisia Internațională a Juriștilor \(ICJ\)](#) a prezentat [un raport cu privire la independența justiției din Republica Moldova](#). Raportul a fost elaborat ca urmare a vizitei din noiembrie 2018 în Republica Moldova, efectuate la invitația Centrului de Resurse Juridice din Moldova. Raportul include recomandări pentru asigurarea independenței depline a judecătorilor și sporirea eficienței justiției din țară. ICJ a mai întocmit rapoarte cu privire la justiția din Republica Moldova în [2004](#) și [2012](#).

În raportul din 2019, ICJ a constatat progrese importante în ceea ce privește înregistrarea audio a ședințelor de judecată, distribuirea aleatorie a dosarelor și majorarea salariilor judecătorilor. Pe de altă parte, implementarea celor mai importante reforme din domeniul justiției trenează, deseori din cauza lipsei voinței politice. ICJ a concluzionat că, deși sunt necesare anumite reforme legislative, mult mai importantă este schimbarea mentalității judecătorilor, care trebuie să-și protejeze independența.

Cultura de subordonare ierarhică pronunțată prevalează printre judecători. Consiliul Superior al Magistraturii (CSM), în loc să-și îndeplinească rolul său de apărare a independenței judecătorilor, a devenit un instrument de presiune asupra acestora și o amenințare pentru judecători. Membrii misiunii ICJ au auzit relatări despre judecători care trăiesc în stare de frică: frica de a-și exprima opinia despre situația din justiție sau frica urmării penale pentru pronunțarea soluțiilor contrare intereselor procuraturii sau ale oamenilor de la putere.

ICJ a recomandat CSM și altor instituții publice să încurajeze judecătorii să-și îndeplinească atribuțiile în mod independent. Transparența, pluralismul și opinia liberă, respectuoasă și competentă, chiar și critică, ar trebui să stea la baza sistemului

judecătoresc. ICJ a propus modificarea componenței CSM prin excluderea calității de membru din oficiu a ministrului justiției, a Procurorului General și a președintelui Curții Supreme de Justiție (CSJ), iar numărul membrilor aleși din rândul judecătorilor din judecătoria (primul nivel de instanțe) să fie majorat. ICJ, de asemenea, a recomandat renunțarea la numirea inițială a judecătorilor

pe o perioadă de cinci ani, ceea ce afectează considerabil independența judecătorilor. ICJ a mai recomandat abrogarea art. 307 din Codul Penal, care permite condamnarea judecătorilor pentru pronunțarea hotărârilor pe care procurorii le consideră contrare legii. Acesta este un instrument de presiune asupra judecătorilor din partea procuraturii.

ICJ a recomandat CSM să își motiveze deciziile privind numirea și promovarea judecătorilor și să nu împiedice judecătorii să participe la evenimente și să vorbească liber despre provocările cu care se confruntă. Asociația Judecătorilor din Moldova a fost încurajată să acționeze în mod deschis și consecvent pentru apărarea independenței judecătorilor. Un pluralism de opinii trebuie să fie asigurat în sistemul judecătoresc, inclusiv prin înființarea asociațiilor sau grupurilor suplimentare care să contribuie la fortificarea independenței și eficienței sistemului judecătoresc.

REALIZAREA
INDEPENDENȚEI
JUDICIARE NECESITĂ
SCHIMBAREA DE
ATITUDINE ÎN PRIMUL
RÂND DIN PARTEA
JUDECĂTORILOR

PESTE 80% DIN AVOCAȚI CONSIDERĂ CĂ JUDECĂTORII DIN MOLDOVA NU SUNT INDEPENDENȚI

În ianuarie 2019, CBC AXA a lansat [rezultatele unui sondaj printre avocați cu privire la justiția](#) din Republica Moldova. Sondajul a fost efectuat în noiembrie – decembrie 2018 la comanda Centrului de Resurse Juridice din Moldova, fiind chestionați 14% din toți avocații activi din Republica Moldova.

**DOAR 29% DIN
AVOCAȚI CONSIDERĂ
CĂ LEGEA SE APLICĂ ÎN
MOD EGAL FAȚĂ DE TOȚI
JUSTIȚIABILII**

avocați consideră că în 2018 judecătorii erau mai independenți decât în 2011. Aceste cifre sugerează existența unor probleme serioase privind independența judecătorilor.

Doar 43.7% din respondenți consideră calitatea actului de justiție mai bună în 2018 decât în 2011. În anul 2015, 37.2% apreciau calitatea actului de justiție ca fiind mai bună decât în 2011. Aceste cifre sugerează implicit o creștere moderată a calității actului de justiție în ultimii șapte ani.

45.3% din respondenți consideră că excluderea în anul 2012 a obligației de a motiva hotărârile judecătorești civile în prima instanță a fost o măsură corectă, iar 36% nu sunt de acord cu această măsură. Doar 22% din respondenți cred că medierea judiciară obligatorie a cauzelor civile, introdusă în 2012, a redus volumul de muncă al judecătorilor. Aceste reforme au fost promovate de către conducerea de atunci a Curții Supreme de Justiție.

81% din avocații chestionați consideră că în 2018 judecătorii din Republica Moldova nu erau independenți. Doar 28% din

Doar 29% din respondenți consideră că legea se aplică în mod egal față de toți justițiabilii și doar 35% din avocați consideră soluțiile judecătorilor drept echitabile și adoptate fără influențe din exterior. Avocații ce nu cred că soluțiile judecătorilor sunt echitabile consideră că acestea sunt influențate de: politicieni (90.7%), procurori (83.9%), alți judecători (68.2%), Consiliul Superior al Magistraturii (65.1%), părțile în proces (58.3%), polițiști (38.5%) și presă (27.6%).

În ceea ce privește evoluția fenomenului corupției din țară începând cu 2011, doar 26.7% din respondenți au răspuns că corupția a scăzut, 31.3% au declarat că ea este la același nivel, iar 38.7% au susținut că acesta a crescut. Referitor la evoluția fenomenului corupției în sectorul justiției, 26% din respondenți au răspuns că, din 2011, corupția în justiție a scăzut, 35.3% au susținut că ea este la același nivel, iar 33.7% au declarat că aceasta a crescut. Aceste răspunsuri confirmă percepția generală în rândul populației că corupția este larg răspândită în Moldova și că rezultatele în combaterea corupției nu sunt îmbucurătoare.

CARE SUNT FACTORII CE INFLUENȚEAZĂ ÎNCREDEREA ÎN JUSTIȚIE ȘI CUM A VARIAT ACEASTA ÎN TIMP?

În martie 2019, sociologul Vasile CANTARJI, în colaborare cu Centrul de Resurse Juridice din Moldova, a publicat o [notă analitică cu privire la încrederea populației în justiția din Republica Moldova în perioada 2001 – 2018](#). Documentul analizează încrederea în justiție și explică factorii ce ar putea să o influențeze. Autorul a concluzionat că primul grup de factori care influențează încrederea în justiție ține de interdependența dintre încrederea în justiție și încrederea în celelalte instituții ale statului. Al doilea grup de factori ține de fonul mediatic în jurul justiției. Al treilea grup de factori ține de experiența proprie sau a cercului social al persoanei care interacționează cu justiția.

Până în anul 2001, încrederea în justiție era mai mare decât în celelalte instituții centrale ale statului (Parlamentul, Guvernul și Președintele țării). „Explozia” nivelului de încredere în instituțiile centrale ale statului care a urmat după venirea Partidului Comunist (PCRM) la guvernare în anul 2001 nu a determinat și creșterea încrederii în justiție. Pe întreaga perioadă de guvernare a PCRM (2001-2009), nivelul încrederii în justiție a fost în jurul a 30%, mai scăzut decât în celelalte instituții ale statului. După 2009, nivelul încrederii în justiție și în celelalte instituții centrale ale statului este la același nivel și oscilează în jurul cotei de 15-20%.

SCHIMBĂRI ÎN PROCEDURA DE SELECȚIE ȘI PROMOVARE A JUDECĂTORILOR – CE PREVĂD NOILE REGULI?

La 20 decembrie 2018, în baza unui [pachet de legi](#) privind sistemul judecătoresc adoptat de Parlament în iulie 2018, Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) a elaborat noul [regulament](#)

privind concursurile pentru numirea și promovarea judecătorilor. Multe din noutățile noului Regulament au fost [recomandate de Centrul de Resurse Juridice din Moldova în anul 2017](#).

Noul Regulament introduce regula privind organizarea concursurilor de două ori pe an. Acest lucru va permite candidaților să-și planifice din timp cariera și va aduce o mai mare previzibilitate în sistemul de numire și promovare a judecătorilor. Suplimentar, aceasta va economisi resursele și timpul CSM, or, până în decembrie 2018, CSM desfășura concursuri separate pentru fiecare funcție vacantă.

O altă modificare importantă ține de obligația tuturor candidaților la funcția de judecător să-și exprime opțiunea pentru posturile vacante anunțate la concurs, dar și alegerea cu prioritate a funcțiilor vacante de către candidații cu cel mai bun punctaj, în ordinea descrescătoare a mediei de concurs. În cazul punctajului egal obținut, prioritate vor avea candidații cu o experiență de muncă mai mare în domeniu. Aceasta va reprezenta un avantaj pentru candidații cei mai buni. Acest sistem va asigura și ocuparea tuturor funcțiilor vacante, inclusiv a funcțiilor din regiunile îndepărtate de capitală, care sunt mai puțin dorite de candidați. În perioada 2013 – mai 2017, în mun. Chișinău au participat în medie 12.2 candidați pentru o funcție de judecător, în timp ce pentru alte funcții această

cifră nu a depășit 2.2 candidați per concurs. O mare parte din concursuri erau anulate din cauză că la acestea nu participa niciun candidat.

Rezultatele examenelor de la Institutul Național de Justiție în cazul doritorilor de a deveni judecători și rezultatele evaluării performanțelor în cazul judecătorilor în funcție au o pondere de 50% din punctaj, în timp ce 30% din punctaj o reprezintă rezultatele evaluării de către Colegiul de selecție. În premieră, interviurile în fața CSM vor avea o pondere de 20% din punctaj. Astfel, CSM va avea posibilitatea de a da o apreciere nouă și influența direct scorul final obținut de către candidați. Până în decembrie 2018, deși formal CSM nu putea puncta direct candidații, rezultatele etapei interviului în fața CSM deseori influențau în mod determinant rezultatele concursurilor. În perioada 2013 – mai 2017, din 115 judecători propuși de CSM pentru numirea în funcție în urma unui concurs la care a participat mai mult de un candidat, cel puțin 72% erau candidații care nu au obținut cel mai mare punctaj în cadrul procedurilor de selecție și evaluare.

CSM A APROBAT REGULILE NOI PRIVIND PROCEDURA DISCIPLINARĂ ÎMPOTRIVA JUDECĂTORILOR

La 14 octombrie 2018, au intrat în vigoare modificările la [Legea privind răspunderea disciplinară a judecătorilor](#) (mai multe detalii despre modificări pot fi găsite în [Buletinul informativ CRJM nr. 19](#)). În scopul conformării cu acestea, prin [hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii \(CSM\) nr. 505/24 din 13 noiembrie 2018](#) a fost aprobat noul Regulament privind activitatea Colegiului disciplinar. Acesta concretizează aspectele ce țin de selectarea membrilor și membrilor supleanți ai Colegiului disciplinar și adaptează mecanismul de examinare a plângerilor disciplinare împotriva judecătorilor.

La 19 octombrie 2018 au intrat în vigoare modificările la [Legea cu privire la CSM](#). Amendamentele prevăd majorarea numărului de inspectori-judecători de la cinci la

șapte, acordă autonomie funcțională Inspecției judiciare și reglementează mai detaliat modul de funcționare a Inspecției judiciare. Pentru aducerea în concordanță cu această lege, prin [hotărârea CSM nr. 506/24 din 13 noiembrie 2018](#) a fost aprobat Regulamentul privind organizarea, competența și modul de funcționare a Inspecției judiciare.

Pentru informarea justițiabililor despre Inspecția judiciară, [prin hotărârea CSM nr. 5/1 din 15 ianuarie 2019](#) a fost aprobat Ghidul privind sesizarea Inspecției judiciare. Acesta conține informații grafice privind procedura de examinare a unei sesizări și un exemplu de formular pentru sesizarea Inspecției judiciare.

CSM A FĂCUT BILANȚUL ACTIVITĂȚII SISTEMULUI JUDECĂTORESC ȘI A ACTIVITĂȚII PROPRII PENTRU ANUL 2018

La 1 martie 2019, a avut loc adunarea generală a judecătorilor. În aceeași zi, Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) a publicat pe pagina sa web [raportul cu privire la activitatea proprie și a sistemului judecătoresc în anul 2018](#).

Conform raportului anual de activitate al CSM pentru anul 2018, CSM a propus Președintelui numirea în funcție a 19 judecători noi (opt din rândul absolvenților Institutului Național

ÎN 2018 NUMĂRUL
CAUZELOR DEPUSE ÎN
JUSTIȚIE A SCĂZUT FAȚĂ
DE 2017

al Justiției (INJ) și 11 din rândul specialiștilor cu experiență). În 2017 au fost propuși pentru numire în funcție 61 de judecători (17 din rândul absolvenților INJ și 44 din rândul specialiștilor cu experiență). În 2018, nouă judecători au fost promovați în instanțele ierarhic superioare (trei - la Curtea Supremă de Justiție (CSJ) și șase - la curțile de apel), iar patru judecători au fost transferați la instanțele judecătorești

de același nivel. În același an au fost aplicate patru sancțiuni disciplinare judecătorilor, a fost acceptată demisia sau au fost eliberați din funcție 28 de judecători (opt de la CSJ, opt de la curțile de apel și 12 de la judecătorii). De asemenea, CSM a examinat 14 sesizări ale Procurorului General la pornirea urmăririi penale în privința a nouă judecători (dintre care 12 au fost admise și două respinse).

În 2018, CSM a dispus specializarea judecătorilor și/sau completelor în mai multe domenii: cauze cu [implicarea minorilor](#), [insolvabilitate și lichidare](#), [contencios administrativ](#), [testarea integrității profesionale](#), [traficul de ființe umane și a crimelor conexe](#), ș.a.

CSM și-a stabilit următoarele priorități pentru anul 2019: implementarea Legii cu privire la reorganizarea instanțelor judecătorești, specializarea judecătorilor și distribuirea acestora între sediile judecătorilor și instituirea mecanismelor de respectare a eticii profesionale în sectorul justiției.

În ceea ce privește activitatea instanțelor judecătorești, în anul 2018, acestea au avut în procedură în total 303,750 de dosare. Numărul de cauze per judecător s-a micșorat de la 648 în anul 2017 la 603 în anul 2018. În 2018, un judecător a primit lunar, în medie, 60 de dosare și materiale. Această sarcină variază în funcție de nivelul instanței, după cum urmează: CSJ – 43 de dosare, curțile de apel – 45 de dosare și judecătorii – 66 de dosare.

În anul 2018, judecătorii au examinat în total 248,882 de

cauze. Numărul cauzelor examinate în anul 2018 s-a micșorat cu 1.7% comparativ cu anul 2017. Cel mai mare număr de dosare a fost examinat de Judecătoria Chișinău sediul Centru (44,574), Judecătoria Chișinău sediul Rîșcani (22,217), Judecătoria Chișinău sediul Buiucani (20,714), Judecătoria Bălți sediul central (17,550) și Judecătoria Chișinău sediul Botanica (13,069). Cele mai puține dosare au fost examinate de judecătorii din sediile Vulcănești (1,392), Taraclia (1,318) și Bender (1,071).

În 2018, pe rolul curților de apel au fost în total 43,924 de cauze, în scădere cu 7%. Curtea de Apel Chișinău a examinat 33,596 dintre acestea, ceea ce reprezintă 75% din toate dosarele examinate de curțile de apel. În 2018, CSJ a înregistrat 10,944 de dosare, cu 2% mai mult decât în 2017.

Printre categoriile pedepselor penale aplicate, cea mai mare pondere a avut-o munca neremunerată în folosul comunității (3,385 de persoane), urmată de amendă (2,833 de persoane), închisoare (2,277 de persoane) și închisoarea cu suspendare (2,796 de persoane). O persoană a fost condamnată la detenție pe viață (în 2017 - 3 persoane), iar închisoarea pe un termen mai mare de 15 ani a fost aplicată față de 50 de condamnați (în 2017 - 74 de persoane).

În cele 27,536 de cauze contravenționale examinate au fost aplicate 16,246 de sancțiuni, dintre care: arest (264 de persoane), munca neremunerată (1,848 de persoane), amendă (8,672 de persoane), avertismentul (6 persoane). În 4,781 de cauze a fost încetat procesul contravențional.

PROCURATURA GENERALĂ A FĂCUT BILANȚUL ACTIVITĂȚII PROCURATURII PENTRU ANUL 2018

La începutul anului, Procuratura Generală a publicat raportul de activitate pentru anul 2018. Potrivit [raportului](#), instituția a reușit, printre altele, să sporească independența procesuală a procurorilor, să asigure specializarea acestora și să consolideze capacitățile funcționale ale procuraturilor specializate. În același timp, raportul enumeră drept provocări cadrul legal imperfect, precum și tergiversarea investigării cauzelor penale.

Procurorii au condus urmărirea penală în 47,514 cauze (față de 54,093 în 2017) și au exercitat urmărirea penală în 4,429 de cauze (față de 3,220 în 2017). În timp ce scăderea numărului de cauze penale în 2018 nu este explicată în raport, potrivit acestuia, creșterea numărului de cauze penale aflate în procedura nemijlocită a procurorilor a fost determinată de modificările operate în 2018 în legislația procesual penală.

ÎN ANUL 2018 A FOST AUTORIZAT UN NUMĂR RECORD DE INTERCEPTĂRI ALE CONVORBIRILOR

Aceste modificări au dat în competența exclusivă a procurorului mai multe infracțiuni, precum încălcarea regulilor de protecție a muncii, încălcarea drepturilor de autor sau mai multe infracțiuni ecologice și economice.

Potrivit raportului Procuraturii Generale, procurorii au înaintat 5,578 de demersuri de autorizare a măsurilor speciale de investigații și doar 66 (1.1%) dintre acestea au fost respinse. Cele mai frecvente măsuri speciale în cadrul urmăririi penale rămân a fi interceptarea comunicărilor și a imaginilor - 3,928 de cazuri. Aceste date, însă, diferă considerabil de datele publicate de către Agenția de Administrare a Instanțelor de Judecată (AAIJ). Potrivit [raportul statistic](#) pentru 2018, instanțele de judecată au acceptat 12,128 de demersuri ale procurorilor de autorizare a interceptării convorbirilor telefonice, acesta fiind cel mai mare număr al interceptărilor

înregistrat vreodată în Republica Moldova. Diferența de date statistice rezultă din metodologia diferită folosită de Procuratura Generală și AAIJ, Procuratura calculând numărul de telefoane interceptate, fără prelungiri, iar AAIJ – inclusiv prelungirile.

Numărul interceptărilor convorbirilor telefonice în Republica Moldova este în creștere de la an la an, fapt confirmat atât de datele statistice cu care operează Procuratura Generală, cât și de cele ale AAIJ.

ANTICORUPȚIE ȘI INTEGRITATE

MOLDOVA FĂRĂ PROGRESE ÎN CEEA CE PRIVEȘTE INDICIILE COMBATERII CORUPȚIEI

La 29 ianuarie 2019, Transparency International a lansat [clasamentul Indicelui Percepției Corupției pentru anul 2018](#) (IPC 2018). Clasamentul este de la 0 până la 100, unde „0” semnifică corupție totală, iar „100” – lipsă totală de corupție. Peste 2/3 din țările incluse în clasament au înregistrat un scor mai mic de 50 de puncte, scorul mediu fiind de 43 de puncte. În fruntea clasamentului se află Danemarca și Noua Zeelandă. Somalia, Sudanul de Sud și Siria se află la polul opus al acestuia.

Cu un scor de 33 de puncte, Republica Moldova se situează [pe locul 117 din 180 de țări](#). Stăm mai rău la capitolul corupție decât Niger, Zambia și Etiopia și la același nivel cu Pakistan și Vietnam. În perioada 1999-2018, indicele mediu al corupției în Moldova a fost de [29.65 de puncte](#), atingând un maxim de 36 de puncte în 2012 și un minim record de 21 de puncte în 2002.

IPC 2018 reflectă percepția corupției uzuale, de rutină. În cazul Republicii Moldova sumele plăților informale, uzuale, achitate anual de populație reprezentanților instituțiilor statului

sunt derizorii comparativ cu mijloacele sustrate din sistemul bancar în urma furtului miliardului. Problemele identificate și în 2018 țin de tergiversarea investigării furtului miliardului, în identificarea beneficiarilor finali ai acestuia și în [recuperarea mijloacelor sustrate](#). Mai mult, adoptarea pe furiș a legii „[amnistiei capitalului](#)” (care permite legalizarea mijloacelor de proveniență dubioasă) și a legii privind oferirea cetățeniei Republicii Moldova contra investiții au sporit percepția corupției.

Potrivit Raportului „[Doing Business 2018](#)”, elaborat de Banca Mondială, Moldova nu a înregistrat progrese semnificative nici la capitolul mediului de afaceri. Țara noastră a rămas pe locul 44 din 190 de țări. Poziția Republicii Moldova s-a îmbunătățit relativ la trei criterii (procedura de înregistrare a proprietăților, a afacerilor și protecția investitorilor minoritari), la cinci criterii s-a înrăutățit (impozitare, conectarea la sistemele de alimentare cu energie, primirea creditelor, soluționarea procedurilor de insolvență și cele din domeniul comerțului internațional), iar două criterii au rămas neschimbate (obținerea autorizației de construcție și executarea contractelor).

ACTIVITATEA ANI ÎN 2018 - REZULTATE MICI, PROVOCĂRI MARI

La 13 februarie 2019, în cadrul ședinței Consiliului de Integritate, Autoritatea Națională de Integritate (ANI) a prezentat [raportul său de activitate pentru anul 2018](#). Conform raportului, gradul de ocupare a funcțiilor publice din cadrul ANI constituie 34.21% sau 26 de angajați din 76 de unități disponibile, iar inspectori de integritate - nouă din 46 (19.5%). Primii inspectori de integritate au fost angajați în iulie 2018 (despre procesul de selectare a acestora a se vedea [Buletinul informativ CRJM nr.18](#)). La 24 aprilie 2019, ANI [a lansat al patrulea concurs](#) de selectare a inspectorilor de integritate.

La 1 decembrie 2019, a intrat în vigoare noua [lege privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar](#). Aceasta a micșorat salariul inspectorilor de integritate cu 59%. ANI [a comunicat](#) că a remis deja Guvernului propuneri în vederea majorării salariilor inspectorilor de integritate, doar că procedura de adoptare a acestora va dura.

În 2018, [inspectori de integritate](#) au examinat 263 de sesizări și au adoptat 38 de decizii. Dintre acestea, nouă au fost cu privire la clasarea procedurii, iar 29 cu privire la încălcarea legii (nedeclarare averi - 0; conflicte de interese - 18, incompatibilități - 9, restricții - 2). Deși ANI publică periodic comunicate privind stabilirea încălcării legii, [până în acest moment este publicată o singură decizie](#) (care datează din 11 septembrie 2018). Alin. (5) al art. 34 din [Legea cu privire la ANI](#), prevede că decizia inspectorului (actul de constatare) se publică pe pagina web oficială. Potrivit ANI, la moment sunt publicate doar actele care au devenit irevocabile. De fapt, prevederea în cauză impune obligativitatea publicării deciziei inspectorului indiferent dacă actul este sau nu definitiv.

Pentru anul 2019, instituția își propune ca prioritate sporirea eficienței activității, definitivarea cadrului său legal de activitate și sporirea încrederii publice în ANI.

CAUZE DE REZONANȚĂ

VEACESLAV PLATON: ÎNGRĂDIREA ACCESULUI LA AVOCAȚI ȘI IMPOSIBILITATEA DE A FACE DEPOZIȚII ÎMPOTRIVA LUI PLAHOTNIUC

Veaceslav PLATON a fost condamnat la 25 de ani de închisoare în „dosarul BEM” (escrocherie) și în „dosarul Moldasig” (tentativă de escrocherie și corupere activă). Pentru mai multe detalii despre aceste dosare a se vedea Buletinele CRJM [nr. 20](#), [nr. 14](#) și [nr. 16](#).

PROCURATURA NU VEDE
O PROBLEMĂ ÎN REFUZUL
DE A ACORDA DLUI
PLATON ÎNTREVEDERI CU
AVOCAȚII SĂI

Dl Platon este deținut în Penitenciarul nr. 13 din Chișinău. Potrivit unui [articol de presă](#) publicat la 4 februarie 2019, dlui Platon i s-a propus să dea declarații împotriva liderilor Blocului ACUM în schimbul libertății. Potrivit avocaților dlui Platon, între septembrie 2018 și 4 februarie 2019, ei au avut acces la clientul lor doar o dată pe săptămână, iar din 4 februarie 2019 nu li s-a permis să aibă întreveneri cu dl Platon.

La 20 februarie 2019, în mass-media a apărut o [scrisoare](#) a lui Alexandru SÎRGI, colegul de celulă a dlui Platon. În scrisoare era indicat că dlui Sîrghi i s-a propus să-l omoare pe Platon în schimbul libertății sale. La 23 februarie 2019, Procuratura Generală a publicat un [comunicat de presă](#), potrivit căruia dl Sîrghi a scris scrisoarea sub dictarea dlui Platon.

La 22 februarie 2019, presa a scris că rudele dlui Platon [ar fi fost informate](#) că acesta ar fi fost înjunghiat în penitenciar. Administrația Națională a Penitenciarelor (ANP) [a dezmințit](#) acest fapt. Totuși, avocaților acestuia nu li s-a permis să aibă o întvedere cu dl Platon pe motiv că încăperile pentru întvederi erau ocupate. În următoarea zi, Avocatul Poporului a efectuat o vizită inopinată la Penitenciarul nr. 13 și a discutat cu administrația penitenciarului și cu dl Platon. Avocatul Poporului [a menționat](#) că dl Platon nu a invocat probleme de sănătate. Cu toate acestea, avocaților în continuare nu li s-a permis accesul la dl Platon, din același motiv. Avocații dlui Platon au menționat că au venit de mai multe ori pe zi la penitenciar, inclusiv erau primii avocați care se prezentau dimineața, dar oricum nu au avut acces la clientul lor.

Oficiul Avocatului Poporului a declanșat o [procedură de mediere](#) între administrația Penitenciarului nr. 13 și avocații dlui Platon. Aceasta a eșuat la 1 martie 2019 după ce administrația Penitenciarului nr. 13 nu a dorit să se întâlnească cu avocații dlui

Platon pe motiv că penitenciarul nu le-a îngădit accesul la clientul lor. La 5 martie 2019, Avocatul Poporului [a anunțat](#) că directorul Penitenciarului nr. 13, dl Igor PÎNTEA, i-a comunicat că avocații dlui Platon se vor întâlni cu clientul lor în următoarea zi. La 6 martie 2019, avocații

dlui Platon, [fiind însoțiți](#) de președintele Uniunii Avocaților, Emanoil PLOȘNIȚA, s-au prezentat la penitenciar pentru a se întâlni cu clientul lor, dar fără succes. Motivul refuzului a fost același – lipsa spațiului liber pentru întvederi. La 7 martie 2019, Oficiul Avocatului Poporului a publicat un [comunicat de presă](#) prin care a cerut ANP asigurarea neîntârziată a dreptului dlui Platon de a avea întvederi cu avocații săi, precum și accesul la asistență medicală. Instituția a mai indicat că va cere Procuraturii Generale inițierea procedurilor penale împotriva conducerii Penitenciarului nr. 13. În aceeași zi, după mai mult de o lună de încercări nereușite, avocaților dlui Platon [li s-a permis](#) o întvedere de 30 de minute cu clientul său. Între 7 martie 2019 și mijlocul lunii aprilie 2019, avocaților dlui Platon li s-a refuzat în continuare întvederile cu clientul lor, chiar dacă legea prevede că întvederile cu avocatul nu pot fi îngădite. Dl Platon a cerut inițierea urmăririi penale în privința persoanelor vinovate de îngădirea dreptului la întâlniri cu avocații săi. La 20 martie, 4 aprilie și 5 aprilie 2019, Procuratura mun. Chișinău a adoptat trei ordonanțe de refuz în pornirea urmăririi penale pe marginea plângerilor dlui Platon, deoarece „potrivit Registrului evidenței persoanelor care vizitează Penitenciarul nr. 13, birourile destinate întvederilor cu avocatul erau ocupate”.

La 18 martie 2019, un procuror anticorupție [urma să-l interogheze](#) pe dl Platon în cadrul dosarului penal deschis în România în care figurează Vladimir PLAHOTNIUC privind organizarea unei grupări criminale, escrocherie și spălare de bani. Avocatul dlui Platon, Valeriu PLEȘCA, a fost supus percheziției corporale la intrarea în penitenciar, i-au fost verificate actele și i s-a cerut să prezinte documentele pe care la avea pentru a fi citite. Avocatul a refuzat pe motiv că acestea sunt protejate de secretul profesional. Avocatului i s-a refuzat accesul în penitenciar, iar dl Platon a refuzat să dea declarații în absența avocaților.

JUSTIȚIE SELECTIVĂ ÎN CAUZELE INTENTATE ÎMPOTRIVA LUI GHEORGHE PETIC?

La 12 octombrie 2018, dl. Gheorghe PETIC a fost reținut, fiind acuzat de viol. El este locotenent-colonel în rezervă, care timp

de peste 20 de ani a activat în cadrul Poliției de Frontieră. El a [făcut dezvăluiri despre scheme de contrabandă cu țigări](#).

La 13 octombrie 2018, Inspectoratul General al Poliției a distribuit un [comunicat de presă](#) în care se spunea că rezultatele expertizei au demonstrat că între victimă și bănuțit a avut loc un contact sexual. Poliția a publicat [înregistrarea apelului telefonic la numărul de urgență 112](#) în care o persoană declara că a fost agresată fizic și violată de către un bărbat în propriul domiciliu. Anterior, un blogger care scrie articole favorabile Partidului Democrat, a publicat mai multe [materiale media despre pretinse fapte de hărțuire sexuală](#) comise de dl Petic.

Avocații dlui Petic [au comunicat într-o conferință de presă](#) că dosarul penal este examinat în termeni foarte restrânși. Cauza penală a fost finalizată în 29 de zile și transmisă pentru examinare Judecătorei Orhei. Contrar practicii stabilite, până la transmiterea dosarului în judecată, avocaților nu li s-a oferit posibilitatea să facă obiecții la materialele dosarului. Prima ședință de judecată a fost stabilită pentru 20 noiembrie 2018, iar la 20 martie 2019, instanța l-a condamnat pe Gheorghe PETIC la trei ani și șase luni de închisoare și amendă de MDL 30,000.

Pe toată perioada procesului, dl Petic s-a aflat în arest. Pe perioada detenției, dl Petic a [fost înregistrat în calitate de concurent electoral](#) din partea [blocului electoral ACUM](#) pentru alegerile parlamentare din 24 februarie 2019. [La 7 februarie 2019](#), Curtea de Apel a respins eliberarea dlui Petic pentru a face campanie electorală. La 22 mai 2015, Ilan ȘOR a fost eliberat din arest la domiciliu, invocându-se imposibilitatea detenției în arest a unui candidat electoral. Conform art. 46 alin. 5 al Codului electoral, candidații electorali pot fi arestați doar cu acordul organului electoral la care s-a înscris în cursă

(a se vedea pentru detalii [Buletinul CRJM nr.8, p. 6](#)). Organele electorale nu au dat acordul pentru detenția dlui Petic pe perioada campaniei electorale.

Gheorghe PETIC a acuzat că în penitenciar [ar fi fost supus tratamentelor inumane și degradante](#), iar condițiile în care este deținut sunt foarte proaste. La 20 martie 2019, [Procuratura Generală a emis un comunicat](#) în care a menționat că alegerile dlui Petic au fost verificate în cadrul unui proces penal, stabilindu-se netemeinicia acestora. La 26 aprilie 2019, pe pagina web a Oficiului Avocatului Poporului a fost publicat [un comunicat de presă](#). Angajații Oficiului au constatat că condițiile în care este deținut dl Petic în Penitenciarul nr.13 sunt contrare prevederilor art. 3 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului. Urmare a recomandărilor Avocatului Poporului, [administrația penitenciarului l-a transferat pe dl. Petic](#) într-o altă celulă.

Deputații blocului ACUM au solicitat de câteva ori întrevedere cu deținutul Petic în penitenciarele din [Rezina](#) și [Chișinău](#). Deputații au invocat Legea cu privire la statutul deputatului și art. 181 al Codului de executare al Republicii Moldova, care stipulează că deputații au dreptul să viziteze instituțiile penitenciare fără permisiune specială. Administrația penitenciarelor a refuzat de fiecare dată accesul deputaților, invocând că [nu ar fi fost anexată vreo hotărâre a Biroului Permanent al Parlamentului](#).

Între timp, pe numele dlui Petic a fost pornită o altă cauză penală pentru huliganism agravat, [faptă care ar fi avut loc cu 15 ani în urmă](#). La 28 martie 2019, la Judecătoria din Taraclia a avut loc [prima ședință](#) în această cauză.

CtEDO – SANȚIONAREA CU ÎNCHISOAREA PENTRU UN PROTEST EXTRAVAGANT A FOST CONTRARĂ LIBERTĂȚII DE EXPRIMARE

La 15 ianuarie 2019, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) a pronunțat hotărârea în cauza [Mătăsaru c. Moldovei](#). CtEDO a constatat că sancționarea reclamantului cu închisoarea pentru huliganism (art. 287 din Codul penal) este contrară libertății de exprimare garantate de art. 10 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului.

Reclamantul, Anatol MĂTĂSARU, a protestat la 29 ianuarie 2013, de ziua profesională a procurorilor, începând cu ora 10.00, în fața Procuraturii Generale. El a adus două obiecte artizanale asemănătoare unor organe genitale pe care a plasat pozele unor politicieni și conducători ai procuraturii. Potrivit lui, prin protest el a dorit să atragă atenția asupra influenței politicului asupra procurorilor. Protestul a durat circa o oră, fiind întrerupt de poliție.

Judecătoria Rîșcani, mun. Chișinău, l-a condamnat pe reclamant la doi ani de închisoare, cu suspendarea pedepsei pe un termen de trei ani. Judecătorul a menționat că reclamantul a fost anterior amendat pentru fapte similare, ceea ce nu a schimbat comportamentul acestuia. Judecătorul a considerat protestul imoral, deoarece asemuirea angajaților statului cu organe genitale depășește limita permisă într-o societate democratică. Hotărârea dată a fost menținută și de Curtea Supremă de Justiție, care a considerat că, având în vedere caracterul obscen al protestului, acesta nu este protejat de libertatea de exprimare.

CtEDO a constatat că libertatea de exprimare este aplicabilă în această situație. CtEDO s-a întrebat de ce fapta a fost calificată drept huliganism penal, dacă putea fi calificată drept

contravenție. Potrivit practicii judiciare, doar huliganismul grav însoțit de acte de violență poate fi calificat conform Codului penal. CtEDO a mai notat că nici un judecător nu a examinat proporționalitatea sancțiunii aplicate cu libertatea de exprimare. A fost aplicată cea mai severă pedeapsă posibilă – închisoarea, care a fost suspendată pentru trei ani. De fapt, sancțiunea avea

un efect descurajant asupra manifestării libertății de exprimare nu doar în raport cu reclamantul, ci și cu alte persoane.

Reclamantul a fost reprezentat la CtEDO de Vladislav GRIBINCEA și Pavel GRECU de la Centrul de Resurse Juridice din Moldova.

DREPTURILE OMULUI

MOLDOVA, DIN NOU „FRUNTAȘĂ” ÎN CEEA CE PRIVEȘTE NUMĂRUL DE CERERI DEPUSE LA CtEDO

La 25 ianuarie 2018, [Centrul de Resurse Juridice din Moldova \(CRJM\) a lansat o Notă analitică](#) privind cauzele moldovenești la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) în anul 2018. Analiza CRJM a fost efectuată în baza [Raportului de activitate al CtEDO](#) pentru anul respectiv și a studierii [jurisprudenței CtEDO](#) în cauzele moldovenești.

Deși în 2018 CtEDO a înregistrat cu 32% mai puține cereri decât în anul 2017, scăderea este determinată, în principal, de descreșterea popularității CtEDO, după ce în anii 2011-2018 aceasta a respins fără o motivare clară circa 300,000 de cereri moldovenești. Acest lucru a avut un efect descurajant asupra avocaților.

În pofida reducerii înregistrate în 2018, numărul cererilor depuse la CtEDO împotriva Moldovei este foarte mare raportat la populația țării, Moldova ocupând locul 5 din cele

47 de țări membre ale Consiliului Europei. În 2018, moldovenii s-au adresat la CtEDO de 2.5 ori mai des decât media europeană. Până la 31 decembrie 2018, CtEDO a pronunțat 387 de hotărâri în cauzele moldovenești, dintre care 33 în anul 2018. Cele mai frecvente tipuri de violări constatate de CtEDO în cauzele moldovenești sunt neexecutarea hotărârilor judecătorești (violări vechi), maltratarea, anchetarea inadecvată a maltratărilor și a deceselor, detenția în condiții proaste, detenția arbitrară și casarea neregulamentară a hotărârilor judecătorești irevocabile. În baza tuturor hotărârilor și deciziilor pronunțate până la 31 decembrie 2018, Republica Moldova a fost obligată să plătească peste EUR 16,500,000 (EUR 234,050 în 2018).

La 31 decembrie 2018, 1,204 cereri moldovenești încă așteptau să fie examinate, 93% dintre acestea având șanse mari de succes.

MECANISMUL DE REDRESARE PENTRU DETENȚIA ÎN CONDIȚII PROASTE A INTRAT ÎN VIGOARE

Până la 31 decembrie 2018, CtEDO a constatat violarea art. 3 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului din cauza condițiilor proaste de detenție în 45 de hotărâri. Primele condamnări de acest gen au fost constatate încă în anul 2005. La 15 septembrie 2015, CtEDO a indicat în cauza [Shishanov](#) că autoritățile moldovenești trebuie să introducă un mecanism național pentru detenția în condiții proaste. La 20 octombrie 2017, [în Monitorul Oficial au fost publicate modificări legislative](#) ce introduc un mecanism de redresare pentru detenția în condiții proaste (a se vedea art. 178, 385, 473²-473⁴ din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (CPP)). Acestea urmau să intre în vigoare la 1 ianuarie 2018, însă Parlamentul a decis ulterior [amânarea termenului](#) de intrare în vigoare a acestor prevederi până la 1 ianuarie 2019.

**PERSOANELE DEȚINUTE
ÎN CONDIȚII PROASTE
AU DEJA DREPTUL SĂ
CEARĂ REDUCEREA
PEDEPSEI SAU
COMPENSAȚII BĂNEȘTI**

Deținutul poate beneficia de acest mecanism dacă la etapa urmăririi penale sau judecării cauzei a fost deținut în condiții proaste cel puțin 10 zile. Acțiunea se depune în instanța de judecată în a cărei rază teritorială se află instituția penitenciară în care persoana se deține sau a fost deținută până la eliberare. Dosarul se examinează de către judecătorul de instrucție cu participarea deținutului și a instituției penitenciare. Sarcina probațiunii îi revine instituției penitenciare. Aceasta va prezenta instanței de judecată, în termen de 10 zile, un raport în care răspunde la toate pretențiile invocate de persoană cu menționarea măsurilor întreprinse pentru înlăturarea condițiilor de detenție contestate. Dacă judecătorul constată că persoana este deținută în condiții proaste, acesta obligă administrația penitenciarului

să înlăture condițiile precare de detenție în cel mult 15 zile. Instituția penitenciară va informa instanța de judecată despre executarea încheierii. Termenul maxim de examinare a dosarului este de o lună. Încheierea judecătorului de instrucție este executorie imediat, putând fi contestată cu recurs în termen de 10 zile de la data pronunțării.

În cazul constatării detenției în condiții proaste în perioada arestării preventive, persoana condamnată la închisoare are dreptul la reducerea termenului de detenție. Reducerea se va calcula în felul următor: două zile de închisoare pentru o zi de arest preventiv (art. 385 alin. 5 din CPP). În cazul detenției în condiții proaste după condamnare, reducerea este de la 1 la 3 zile pentru 10 zile de detenție în condiții proaste (art. 473/4 alin. 4 din CPP). Dacă nu este posibilă deducerea integrală a reducerii pedepsei, în privința perioadei rămase, condamnatul poate solicita o despăgubire de până la 2 unități convenționale (100

de lei) pentru fiecare zi de detenție în condiții proaste. Condamnatul sancționat cu o pedeapsă principală non-privativă este eliberat de executarea pedepsei dacă acesta s-a aflat în arest preventiv în condiții proaste cel puțin trei luni.

Termenul de depunere a acțiunii pentru obținerea compensației bănești este de patru luni de la data încetării detenției în condiții proaste și oricând pe perioada unei astfel de detenții. În cazul persoanelor care au depus o cerere la CtEDO, ei pot intenta o acțiune în termen de patru luni de la intrarea în vigoare a legii.

După intrarea în vigoare a legii, [CtEDO a declarat inadmisibile peste 100 cereri moldovenești](#) care vizau detenția în condiții proaste. Curtea a sugerat reclamanților să epuizeze noul mecanism național. Dacă nu vor fi satisfăcuți de compensațiile obținute, persoanele vor putea depune o cerere nouă la Curte.

DEPARTAMENTUL DE STAT AL SUA A PUBLICAT RAPORTUL PRIVIND SITUAȚIA DREPTURILOR OMULUI ÎN REPUBLICA MOLDOVA

La 13 martie 2019, Departamentul de Stat al SUA a publicat [raportul privind situația drepturilor omului în Moldova în anul 2018](#). Problemele legate de drepturile omului în Moldova au inclus tortura la închisori și instituțiile psiho-neurologice, condițiile proaste de detenție, arestarea arbitrară, justiția selectivă, restricțiile privind libertatea presei, expulzarea solicitanților de azil politic într-o țară în care există riscul de persecuție, corupția la nivel înalt, avortul forțat, violul și alte violențe împotriva persoanelor cu dizabilități în instituțiile statului. În raport s-a indicat că impunitatea a rămas o problemă majoră. Autoritățile au reușit rareori să pedepsească persoanele acuzate de încălcarea drepturilor omului sau de corupție. Persecutarea selectivă a funcționarilor din motive politice s-a intensificat. Partidele de opoziție au raportat o presiune crescută și detenții motivate politic.

Departamentul de Stat a indicat că avocații deținuților în cazuri sensibile din punct de vedere politic au raportat dificultăți și restricții în ceea ce privește accesul la clienții

lor, menționând cazul Platon (a se vedea mai multe detalii în acest Buletin). În raport s-a menționat și [cazul celor șapte profesori turci](#) expulzați în Turcia în condiții suspecte. De asemenea, în raport s-a descris cazul lui Andrei BRĂGUȚĂ care, în august 2017, a fost găsit decedat în Penitenciarul nr 16. Raportul a subliniat că Guvernul a făcut puține progrese în ceea ce privește atragerea la răspundere a celor vinovați de violențele din aprilie 2009. În cazurile din aprilie 2009, procurorii au deschis 71 de cazuri penale împotriva personalului organelor de drept. Procuratura Generală a finalizat și a trimis în instanță 27 de cazuri împotriva a 46 de ofițeri de poliție. Judecătorii au emis decizii irevocabile în 23 de cazuri împotriva a 36 de angajați ai organelor de drept. Instanțele au achitat 36 de ofițeri de poliție, au sancționat patru persoane cu amenzi administrative, zece pedepse cu închisoare cu suspendare și două persoane au fost întemnițate. Cinci cauze penale împotriva a 11 angajați ai forțelor de ordine erau încă examinate de instanțele de judecată.

DEPARTAMENTUL DE
STAT AL SUA: ÎN
MOLDOVA, IMPUNITATEA
A RĂMAS O PROBLEMĂ
MAJORĂ

AVOCATUL POPORULUI: PARLAMENTUL ȘI GUVERNUL SUNT PRINCIPALELE INSTITUȚII CARE ÎNCALCĂ DREPTURILE OMULUI

La finele anului 2018, Oficiul Avocatului Poporului a prezentat rezultatele [Studiului „Percepții asupra drepturilor omului în Republica Moldova”](#), bazat pe cercetările efectuate de Compania iData. Studiul

acoperă perioada 2016-2018 și analizează cât de bine oamenii își cunosc drepturile, în ce măsură cred că drepturile lor sunt respectate și cum instituțiile responsabile contribuie la respectarea acestora.

43.8% din respondenți au susținut că în perioada 2016-2018 situația generală privind drepturile omului nu s-a schimbat. Totodată, în 2018 mai mulți respondenți au declarat că situația privind drepturile omului mai degrabă s-a îmbunătățit (35.8%) decât s-a înrăutățit (16.4%).

Aproximativ jumătate din respondenți au declarat că li s-a încălcat cel puțin un drept în ultimii doi ani. Cel mai frecvent au fost încălcate drepturile la sănătate, protecție socială și educație. De asemenea, un număr mare de respondenți a declarat că dreptul la un proces echitabil nu este respectat pe deplin și că nu crede în sistemul judecătoresc din Republica Moldova. Doar 21.8% din respondenți au considerat că acest drept este respectat. Comparativ cu 2016, a crescut mult ponderea celor care consideră că li s-a încălcat dreptul de a alege și de a fi ales. Cele mai respectate drepturi în Moldova sunt drepturile la cultură, identitate culturală, libera circulație, proprietate, libertate personală și viață privată. Se atestă o ușoară îmbunătățire a asigurării securității personale și a dreptului de a primi informații publice, însă dreptul la exprimare este în declin.

Atunci când se confruntă cu încălcări ale propriilor drepturi, aproape jumătate dintre respondenți preferă să nu se adreseze la vreo instituție. Dintre cei care se adresează, cei mai mulți vin la poliție și primărie.

Respondenții au declarat că respectarea drepturilor omului este asigurată în primul rând de mass-media, urmată de organizațiile neguvernamentale, rolul cărora a crescut cu 16.8%. Președintele țării se clasează pe locul trei, deși în 2016 s-a clasat pe ultimul loc. Parlamentul și Guvernul, la fel ca în 2016, rămân a fi principalele două instituții care încalcă drepturile omului. Ele sunt și instituțiile de la care persoanele au cele mai mari așteptări.

Nivelul de informare a populației privind drepturile omului nu s-a schimbat semnificativ față de anul 2016. În 2018 a crescut cu 2% ponderea celor care se consideră foarte bine informați și a scăzut ponderea persoanelor care se consideră că nu sunt deloc informați. Cel mai puțin informați sunt oamenii din localitățile rurale și orașele mici. Accesibilitatea informațiilor în domeniul drepturilor omului, deși a atestat un progres, rămâne încă redusă pentru mediul rural și grupurile vulnerabile. Privitor la sursele de informare, în 2018 Internetul a devenit a doua sursă după importanță, după mass-media (presa scrisă, TV și radio).

Peste 80% din respondenți sunt de părere că persoanele în etate, cele cu dizabilități, copiii, femeile și victimele violenței în familie au nevoie cea mai mare să le fie protejate drepturile.

INSTITUȚIILE EUROPENE AU CERUT ADOPTAREA UNUI REGIM DE SANȚIUNI PENTRU ÎNCĂLCĂRI GRAVE ALE DREPTURILOR OMULUI

La 22 ianuarie 2019, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei (APCE) a adoptat [Rezoluția 2252 \(2019\)](#) care se referă la introducerea sancțiunilor pentru combaterea impunității pentru încălcarea gravă a drepturilor omului. APCE a notat că impunitatea făptuitorilor încălcărilor grave ale drepturilor omului și corupția sunt amenințări la adresa statului de drept. APCE a reamintit [Rezoluția 1966 \(2014\)](#) „Refuzând impunitatea pentru ucigașii lui Serghei Magnițchi”, menționând că, în loc să îi tragă la răspundere pe făptuitorii și beneficiarii crimelor comise împotriva dlui Magnițchi și dezvăluite de el, autoritățile ruse au hărțuit familia victimei și fostul său client, William BROWDER. În Rezoluție se menționează că mai multe țări, printre care Estonia, Letonia, Lituania, Regatul Unit, Canada și Statele Unite, au adoptat „legi Magnițchi”. Aceste legi au permis impunerea unor sancțiuni personalizate, cum ar fi interdicțiile privind vizele și înghețarea activelor făptuitorilor și beneficiarilor încălcărilor grave ale drepturilor omului. APCE a chemat toate statele membre ale Consiliului Europei să ia în considerare adoptarea unor reglementări juridice similare.

PROIECTUL „LEGI
MAGNIȚCHI” A FOST
ÎNREGISTRAT DIN NOU
ÎN PARLAMENTUL
REPUBLICII MOLDOVA

Și Parlamentul European [a adoptat](#) la 14 martie 2019 [o rezoluție](#) prin care a cerut Consiliului European, care reunește liderii statelor membre, să adopte un nou regim de sancțiuni la nivelul Uniunii Europene (UE) pentru încălcări grave ale drepturilor omului, în special prin blocarea activelor și interdicții de intrare în UE. Acestea ar trebui să vizeze atât persoanele, statele, cât și actorii nestatali responsabili sau implicați în încălcări grave ale drepturilor omului și acte de corupție sistemică. Eurodeputații au indicat că regimul trebuie să fie în conformitate cu cele mai înalte standarde în ceea ce privește protecția și respectarea drepturilor de procedură ale persoanelor sau entităților în cauză. Deciziile de includere și de excludere a persoanelor sau entităților în listele supuse sancțiunilor ar trebui să se bazeze pe criterii clare și distincte și să fie direct legate de infracțiunea săvârșită.

La 26 iulie 2018, un grup de deputați din Parlamentul Republicii Moldova au înregistrat un proiect de lege numit „[legea Magnițchi](#)”. Scopul proiectului de lege este de a crea instrumente legale atât pentru protejarea sistemului financiar-bancar autohton de abuzuri, cât și pentru a impune restricții

contra persoanelor care comit acte de corupție și violare a drepturilor omului. Proiectul de lege prevede restricționarea intrării în Republica Moldova a persoanelor care au comis acte grave de corupție și violare a drepturilor omului, retragerea sau refuzul de acordare a cetățeniei Republicii Moldova persoanelor respective, interdicția de utilizare a sistemului bancar autohton și aplicarea măsurilor restrictive asupra bunurilor deținute de

persoanele menționate pe teritoriul Republicii Moldova. Odată cu expirarea mandatului fostului parlament, acest proiect de lege a devenit nul în temeiul art. 47 alin. 12 din [Regulamentul Parlamentului](#). La 25 martie 2019, Blocul parlamentar ACUM [a înregistrat un pachet de legi](#), printre care se regăsește și proiectul Legii Magnițchi (pag. 52-65). Parlamentul a înregistrat acest pachet de legi, dar încă nu l-a publicat pe pagina sa web.

PROCURATURA ORHEI: UTILIZAREA GAZELOR LACRIMOGENE ÎMPOTRIVA PROTESTATARILOR A FOST JUSTIFICATĂ

La 20 martie 2018, în timpul unui protest în fața Judecătoriei Orhei, poliția [a folosit gaze lacrimogene](#) împotriva manifestanților. Potrivit [Amnesty International Moldova \(AIM\)](#), imaginile de la protest nu indicau prezența vreunui pericol pentru ordinea publică, altercații sau violențe. Ulterior, protestatarii au avut nevoie de îngrijiri medicale. [Asociația Promo-LEX](#) a considerat că aplicarea gazelor lacrimogene a fost o măsură disproporționată, îndreptată împotriva manifestanților, care nu prezentau vreun pericol pentru autospecială sau pentru forțele de ordine. Asociația a menționat că la protest participau circa 40 de persoane, iar cei circa 20 de polițiști prezenți erau suficienți pentru a asigura manevrele necesare fără a aplica mijloace speciale. Atât AIM, cât și Promo-LEX au indicat că polițiștii purtau cagule, iar pe uniformele forțelor de ordine lipseau însemnele de identificare individuală, lucru care face aproape imposibilă identificarea polițiștilor în caz de abuz.

AIM a cerut Procuraturii Generale și Inspectoratului General al Poliției (IGP) să efectueze în regim de urgență o investigație promptă și obiectivă privind alegațiile de aplicare excesivă,

nejustificată și abuzivă a gazelor lacrimogene de către forțele de ordine în cadrul protestului din 20 martie din fața Judecătoriei Orhei.

În aceeași zi, IGP [a comunicat](#) că polițistul care a aplicat mijloacele speciale a fost bruscat fizic de unul dintre protestatari și amenințat cu răfuială fizică de către un bărbat din mulțime.

Potrivit art. 4 alin. (3) din [Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului](#), aplicarea mijloacelor speciale se admite doar în cazul în care metodele nonviolente nu asigură îndeplinirea atribuțiilor poliției. Art. 7 din [Legea privind modul de aplicare a forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc](#) prevede cazurile când pot fi folosite mijloacele speciale, printre care respingerea atacurilor asupra persoanelor sau clădirilor și curmarea dezordinilor în masă. Potrivit art. 15 din aceeași lege, mijloacele speciale se aplică după a doua avertizare de folosire a forței. Potrivit [mass-media](#), Procuratura Orhei a considerat că utilizarea gazelor lacrimogene împotriva protestatarilor la 20 martie 2019 a fost justificată.

SUBCULTURA CRIMINALĂ ȘI CONDIȚIILE DE DETENȚIE ÎN VIZORUL CPT

În decembrie 2018, Comitetul European pentru Prevenirea Torturii (CPT) [a publicat raportul asupra vizitei sale din Republica Moldova din iunie 2018](#). Scopul vizitei a constat în evaluarea progresului realizat în implementarea recomandărilor anterioare privind situația din penitenciare și, în particular, referitor la fenomenul de ierarhie informală (subcultura criminală), violența și intimidarea între deținuți, precum și condițiile de detenție din penitenciare. La elaborarea raportului, CPT a luat în considerare constatările și recomandările [Studiului privind subcultura criminală în penitenciarele din Republica Moldova](#).

CPT a remarcat eforturile depuse de autorități pentru îmbunătățirea relațiilor între personal și minorii din penitenciarul din Goian. Cu toate acestea, în penitenciarele din Chișinău și Soroca nu s-a reușit oferirea unui mediu sigur. În continuare există acte de violență între deținuți, intimidare și exploatare, ceea ce constituie rezultatul direct al existenței de grupări în locurile de detenție. CPT și-a exprimat îngrijorarea că ierarhia informală a deținuților s-a dezvoltat într-o organizație criminală orientată spre profit.

CPT afirmă că autoritățile nici nu par să fie conștiente de consecințele grave pe care ierarhiile informale printre deținuți le-ar putea avea asupra întregului sistem penitenciar și chiar asupra societății în ansamblu.

CPT a recomandat autorităților să întreprindă acțiuni concrete pentru a garanta securitatea și siguranța deținuților în sistemul penitenciar. Acest lucru va necesita eliminarea ierarhiei informale pentru a menține ordinea în penitenciare, punerea în aplicare a unui sistem de distribuție și clasificare adecvată a deținuților, instituirea unui sistem eficient de recrutare și instruire a personalului din penitenciare și asigurarea supravegherii personalului în locurile de detenție.

În ceea ce privește condițiile de detenție, CPT a observat că un număr considerabil de deținuți din penitenciarele din Chișinău și Soroca a continuat să fie deținut în condiții care ar putea fi ușor considerate inumane și degradante.

[La 21 martie 2019](#), a fost publicat raportul Guvernului Republicii Moldova referitor la vizita CPT din iunie 2018. CPT

a fost informat despre aprobarea unui Plan pentru reducerea violenței în sistemul penitenciar. Scopul acestui document este de a elabora un plan individual pentru prevenirea violenței. Beneficiarii programului sunt deținuții care au comis infracțiuni cu aplicarea violenței și deținuții cu un comportament agresiv în timpul detenției, inclusiv deținuții aflați sub supravegherea psihologului. În anul 2018, 369 de condamnați au beneficiat de mecanismul de securitate personală (art. 206 din Codul de Executare), iar 86 de persoane au fost transferate în alte instituții penitenciare, deoarece au refuzat să facă parte din formațiunile subculturii criminale.

În ceea ce privește îmbunătățirea condițiilor de detenție, Guvernul a informat CPT despre alocațiile bugetare pentru investiții în instituțiile penitenciare. În Legea bugetului de

stat pentru 2019 sunt prevăzute cheltuieli peste MDL 209 mln. în acest sens. Această sumă va fi cheltuită pentru construcția casei de arest din mun. Bălți (MDL 40 mln), reconstrucția penitenciarelor Leova, Goian și Rusca (MDL 10 mln) și construcția penitenciarului din mun. Chișinău (MDL 160 mln). În același context, în aprilie 2019, [Curtea de Conturi a prezentat auditul rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Justiției](#). Acesta conține date privind executarea investițiilor capitale în cadrul sistemului penitenciar. Curtea de Conturi a constatat că construcția penitenciarului din mun. Chișinău este în întârziere cu 54 de luni și că, pe parcursul anilor 2014-2018, prin legile bugetare anuale, pentru investiții capitale au fost alocate în total MDL 121.36 mln, fiind executate doar MDL 23.1 mln, sau 19% din totalul mijloacelor alocate.

SOCIETATEA CIVILĂ

COMISIA DE LA VENEZIA A ANALIZAT RESTRICȚIILE IMPUSE ÎN UNELE STATE PENTRU FINANȚAREA ONG-URILOR DIN EXTERIOR

La 18 martie 2019, Comisia de la Veneția a publicat un [raport](#) despre standardele privind limitarea finanțării externe a organizațiilor neguvernamentale (ONG) în statele membre ale Consiliului Europei. Opinia Comisiei vine pe fonul limitării finanțării externe a ONG-urilor în Ucraina, Ungaria și Rusia. Comisia de la Veneția a recomandat statelor, printre altele, să faciliteze accesul ONG-urilor la finanțare, inclusiv cea din exterior. Obținerea fondurilor, inclusiv din surse publice sau private, locale sau străine, este o precondiție pentru ca un ONG să-și poată exercita independent funcțiile. Libertatea de asociere ar fi lipsită de efect dacă persoanele care doresc să se asocieze nu ar avea capacitatea să acceseze fonduri, inclusiv din exterior.

În anumite circumstanțe ONG-urile pot fi limitate în posibilitatea de a accesa fonduri din exterior, însă doar pentru prevenirea spălării banilor și combaterea terorismului. Restricțiile asupra finanțării pot fi introduse pentru a preveni un pericol real și iminent. Simpla îngrijorare sau suspiciunile abstracte despre legalitatea și onestitatea finanțării sectorului

LIBERTATEA DE
ASOCIERE AR FI
LIPSITĂ DE EFECT FĂRĂ
POSSIBILITATEA DE A
ACCESA FONDURI,
INCLUSIV DIN EXTERIOR

ONG sau o restricție absolută în privința finanțării străine, inclusiv necesitatea unei autorizări preliminare înainte de a obține asemenea fonduri, nu poate fi considerată drept o măsură rezonabilă și urmărind un scop legitim.

Autorităților le revine obligația de a evalua dacă, în ansamblu, totalitatea măsurilor legislative și regulatorii impuse creează un climat excesiv de monitorizare din partea statului a activităților ONG-urilor. Comisia de la Veneția consideră că nicio reglementare juridică, în orice formă sau manieră, nu ar trebui să încalce drepturile democratice ale persoanelor de a-și exprima opiniile, de a desfășura activități de advocacy și campanii pentru schimbări politice sub pretextul obiectivului de a „preveni ONG-urile să fie utilizate în scopuri politice”. Restricțiile asupra activității asociației, din simplul motiv că promovează „obiective politice”, sunt ilegale. Cu toate acestea, este admisibil de a obliga pe cei care se ocupă de lobby să își dezvăluie sursele de finanțare. Totuși, această obligație trebuie să fie aplicată față de toți cei care se ocupă de lobby, nu doar față de ONG-uri.

ÎNCERCĂRILE DE DETERIORARE A MEDIULUI DE ACTIVITATE AL OSC-URILOR DIN MOLDOVA – DOCUMENTATE ÎNTR-O „RADIOGRAFIE”

La 20 martie 2019, Centrul de Resurse Juridice din Moldova, alături de alte 21 de organizații ale societății civile (OSC) a

prezentat [un document](#) în care sunt documentate și analizate atacurile împotriva OSC-urilor din Moldova ce au avut loc pe

parcursul anului 2018. Având la bază o [publicație similară](#) elaborată în 2017, „Radiografia” menționează peste 50 de articole mass-media și publicații, declarații și acțiuni ale politicienilor sau ale autorităților. Acestea prezintă într-o lumină nefavorabilă OSC-urile, ca fiind organizații ce spală bani, promovează interesele altor țări sau ale opoziției.

În mai multe cazuri, autorii documentului au depistat acțiuni concertate de denigrare a imaginii OSC-urilor din partea portalurilor media care publică materiale favorabile Partidului Democrat din Moldova. „Atacurile” erau lansate în special după ce OSC-urile criticau acțiunile sau inițiativele guvernării, precum inițiativele din anul 2018 privind de-criminalizarea infracțiunilor economice sau legile privind amnistia fiscală și liberalizarea capitalului.

**OSC-URILE SUNT TOT
MAI DES DENIGRATE
DUPĂ CE CRITICĂ
GUVERNAREA**

Fenomenul atacurilor asupra activității societății civile nu este o problemă izolată pentru Republica Moldova, ci reprezintă mai degrabă o tendință în țările cu un nivel de democrație fragil. Una din numeroasele consecințe negative ale acestor acțiuni este că forțează OSC-urile și activiștii civici să se autocenzureze sau să fie mai puțin activi. În baza experienței altor state din regiune, precum

Federația Rusă sau Ungaria, stigmatizarea OSC-urilor poate fi un precursor al acțiunilor de persecutare. Scopul principal al „radiografiei” este de a atrage atenția la pericolul atacurilor orchestrate asupra funcționării OSC-urilor și a determina autoritățile publice și persoanele care susțin respectivele atacuri să se oprească și să permită OSC-urilor să activeze liber. De asemenea, acest document are scopul de a permite OSC-urilor să formuleze o reacție promptă la atacurile împotriva lor.

SITUAȚIA APĂRĂTORILOR DREPTURILOR OMULUI ÎN MOLDOVA ÎN VIZORUL INSTITUȚIILOR INTERNAȚIONALE

Între 25 și 29 iunie 2018, Michel FORST, [Raportorul Special al ONU privind situația apărătorilor drepturilor omului](#), a efectuat o vizită în Republica Moldova. Dl Forst a avut întrevederi atât cu autoritățile, cu membrii corpului diplomatic, cât și cu peste 110 apărători ai drepturilor omului de pe ambele maluri ale Nistrului. La sfârșitul misiunii, acesta a făcut o [declarație](#) despre concluziile și recomandările preliminare ale misiunii (mai multe detalii despre conținutul declarației a se vedea în [Buletinul informativ al CRJM nr. 18](#)).

La sesiunea din 25 februarie – 22 martie 2019 al Consiliului ONU pentru Drepturile Omului, Dl Forst a prezentat un [raport](#) privind vizita sa în Moldova. În raport se indică că corupția endemică este unul dintre factorii care pun în pericol consolidarea instituțiilor democratice, respectarea statului de drept și promovarea drepturilor omului. Dl Forst a indicat că apărătorii drepturilor omului din Republica Moldova se confruntă cu mai multe provocări, printre care restrângerea spațiului pentru societatea civilă de a-și desfășura activitatea. Raportorul Special a remarcat că autoritățile publice au stigmatizat și au discreditat apărătorii drepturilor omului și munca lor, inclusiv prin mass-media afiliată politic. Dl Forst a primit informații despre acuzații de intimidare și amenințări la adresa apărătorilor drepturilor omului de către reprezentanții publici, în special atunci când au criticat deciziile luate de Guvern. Organizațiile societății civile (OSC) care se ocupă

de promovarea drepturilor politice au fost acuzate de lipsa echidistanței și de o agendă externă care nu este aliniată la interesele naționale. OSC-urile și apărătorii individuali ai drepturilor omului au informat Raportorul Special că, în practică, contribuțiile lor nu au fost luate în considerare de autorități. Mai mult, în desfășurarea activităților de promovare a drepturilor omului le-a fost dificil să se angajeze într-un dialog real cu funcționarii publici.

În raport s-a indicat că unele grupuri de apărători ai drepturilor omului sunt deosebit de vulnerabile, cum ar fi avocații, jurnaliștii, judecătorii independenți, apărătorii drepturilor minorităților sexuale și transgender, apărătorii drepturilor femeilor și apărătorii drepturilor omului din Transnistria. Raportorul Special a recomandat autorităților publice, printre altele, adoptarea proiectului Legii cu privire la organizațiile necomerciale în versiunea care a fost consultată cu societatea civilă, implementarea politicii de zero toleranță față de corupție, precum și asigurarea unui mediu sigur și permisiv pentru apărătorii drepturilor omului.

La 29 martie 2019, [Comisarul pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei](#) a publicat un [raport](#) privind situația apărătorilor drepturilor omului în statele membre ale Consiliului Europei. În raport este indicat că în Republica Moldova autoritățile au devenit mai reticente în implicarea OSC-urilor în elaborarea legislației, ceea ce duce la subminarea încrederii societății civile în autoritățile centrale și locale.

REGULAMENTUL 2% A FOST MODIFICAT

La 18 ianuarie 2019, Guvernul a aprobat o serie de [modificări la Regulamentul cu privire la mecanismul de desemnare procentuală](#). Toate atribuțiile ce țin de întocmirea și menținerea Listei beneficiarilor 2% a trecut de la Ministerul Justiției la [Agenția Servicii Publice \(ASP\)](#), potrivit [modificărilor legislative din noiembrie 2018](#). Cererea de înregistrare în Lista beneficiarilor se poate depune atât în scris, cât și în variantă electronică. ASP este obligată să comunice organizațiilor care deja sunt în listă despre prezența datoriilor la bugetul de stat și să le acorde 10 zile lucrătoare pentru achitarea datoriei.

OSC-URILE AU OBTINUT DREPTUL SĂ SOLICITE DE LA SERVICIUL FISCAL DE STAT INFORMAȚIA PRIVIND NUMĂRUL PERSOANELOR CARE AU DESEMNAT 2% ÎN FOLOSUL LOR ȘI LOCALITATEA DIN CARE PROVIN ACESTEA

Una dintre modificările aprobate se referă la informarea despre datorii a persoanei fizice care dorește să facă desemnarea procentuală. La momentul depunerii declarației cu privire la impozitul pe venit, persoana va avea dreptul să solicite de la operatorul fiscal informația privind existența/lipsa datoriilor la

buget privind impozitul pe venit. În ceea ce ține de informarea contribuabilului despre validarea/invalidarea desemnării, persoanele care au activat cabinetul electronic personal al contribuabilului de pe portalul Serviciului Fiscal de Stat (SFS) vor primi informații pe acest portal.

Raportul statistic al SFS a fost completat cu următoarele date – vârsta contribuabililor care au desemnat procentual, numărul de desemnări prin depunerea declarației în format electronic și pe suport de hârtie, datele statistice privind motivele de nevalidare a desemnărilor și numărul de nevalidări pentru fiecare motiv, suma desemnată total și suma desemnărilor care nu au fost validate. În afară de raportul statistic, organizațiile beneficiare vor mai putea solicita informația privind numărul persoanelor fizice care au direcționat desemnări procentuale în folosul lor și localitatea din care provin aceste persoane.

PE SCURT

La **11 decembrie 2018**, pentru o perioadă de șase luni, [Consiliul Superior al Magistraturii \(CSM\) a micșorat cu 10% sarcina de examinare a dosarelor](#) de către președintele și vicepreședinții judecătorei Chișinău, în legătură cu specializarea sediilor. În [decembrie 2016](#), CSM a stabilit un volum de examinare a dosarelor în mărime de 25% președintelui și 50% vicepreședinților Judecătorei Chișinău. Numărul de judecători în sediile judecătorei Chișinău s-a majorat de la 119 (la 31 decembrie 2016) la [155 de judecători](#) (începând cu 1 ianuarie 2019).

În perioada **17 – 20 ianuarie 2019**, **Centrul de Resurse Juridice din Moldova a organizat ediția de iarnă a școlii „Democrația aplicată”**. Evenimentul a fost destinat studenților și proaspeților absolvenți ai facultăților de drept, științe politice, relații internaționale, jurnalism etc., interesați în promovarea democrației în Republica Moldova. Evenimentul a avut scopul să sporească gradul de conștientizare și înțelegere a problemelor cu care se confruntă Moldova în drumul său spre democrație și să încurajeze promovarea drepturilor omului, gândirea critică și activismul civic în rândul tinerilor.

În **ianuarie 2019**, Consiliul de experți al Conferinței ONG-urilor Internaționale a publicat un compendiu al avizelor sale adoptate. [Compendiul](#) oferă o compilație de extrase din

avizele adoptate de Consiliul de experți cu privire la aspectele legate de conformitatea legislației propuse și adoptate cu standardele europene și internaționale referitoare la organizațiile neguvernamentale.

La **26 februarie 2019**, [Consiliul Superior al Magistraturii \(CSM\) l-a desemnat pe Dorel MUSTEATĂ](#) în calitate de membru al Consiliului Institutului Național al Justiției (INJ), pentru un mandat de patru ani. DI Musteață este judecător detașat al Judecătorei Chișinău în CSM. În timpul primului său mandat la CSM, el a fost transferat de la Judecătoria Anenii-Noi la Judecătoria Chișinău (a se vedea pentru detalii [Buletinul CRJM nr.14, p. 4](#)). În [Consiliul INJ](#) sunt șase membri din rândul judecătorilor și patru din rândul procurorilor.

La **28 februarie 2019**, [Centrul pentru Jurnalism Independent](#) a publicat [Raportul despre indicii privind situația presei din Republica Moldova în anul 2018](#). Potrivit raportului, legislația, în mare parte, este suficientă și garantează libera exprimare. Totuși, mass-media online rămâne nereglementată. Importante în această perioadă au fost elaborarea [Conceptiei naționale de dezvoltare a mass-media](#) și intrarea în vigoare la 1 ianuarie 2019 a [Codului serviciilor media audiovizuale](#). Experții au semnalat multiple presiuni asupra presei, mai ales din partea politicienilor și a funcționarilor. Instituțiile publice

tratează selectiv mass-media. Media a continuat să se divizeze în cea afiliată politic și cea independentă. Situația economică a mass-media s-a înrăutățit simțitor, ceea ce îi afectează independența editorială. Cea mai mare parte a presei independente depinde financiar de granturi și donatori. În audiovizual grilele de emisie conțin, de regulă, știri și programe analitice, iar majoritatea temelor sunt din Chișinău. În conținutul TV se atestă multe produse străine, în special rusești. Deși securitatea jurnaliștilor nu a prezentat pericol major, în 2018, jurnaliștii, în special cei incozomi puterii, au fost intimidați și atacați verbal. Per ansamblu, indicele nu a evoluat substanțial față de anul 2017.

În perioada **4-5 martie 2019**, Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM), în colaborare cu [Expert-Forum România](#), a desfășurat proiecția documentarelor olandeze „Privind în suflet – despre profesia de judecător” („Kijken in de ziel”). Filmul „Pedeapsa” a fost proiectat pentru studenții de la [Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți](#) și [Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul](#), precum și pentru avocați și consilieri de probațiune din regiunile Bălți și Cahul. Documentarul reflectă provocările judecătorilor din Olanda la stabilirea pedepsei penale și procesul intern prin care trec judecătorii când dau o sentință, îndoielile care îi frământă și cum depășesc judecătorii prejudecățile. Fiecare proiecție a fost urmată de discuții despre rolul pedepselor și impactul lor asupra condamnaților, dar și despre ce cred avocații și consilierii de probațiune despre stabilirea pedepselor de către judecători. CRJM este la al treilea an de experiență de proiecție a scurtmetrajelor.

La **23 martie 2019**, a avut loc Adunarea Generală a Judecătorilor. În cadrul evenimentului, au fost prezentate rapoartele pentru 2018 privind [activitatea Consiliului Superior al Magistraturii și a instanțelor judecătorești](#), precum și [raportul de activitate al Curții Supreme de Justiție](#). La eveniment au mai fost prezentate rapoartele [Colegiului de evaluare a performanțelor judecătorilor](#), [Colegiului de selecție și carieră a judecătorilor](#), [Colegiului disciplinar](#) și [Inspecției judiciare](#). De asemenea, la eveniment au fost decernate distincții judecătorilor. De această dată, la eveniment nu s-a discutat despre problemele din justiție.

Conform raportului Consiliului Europei [„Instituțiile Penitenciare în Europa 2005 – 2015” \(publicat în 2019\)](#), în comparație cu 2005, în 2014/2015 următorii indicatori au scăzut în Republica Moldova: populația penitenciară (-12%), procentul condamnaților non-penali (-23%), rata de deces în penitenciare (-21%) și rata condamnați per colaborator (-12%). În aceeași perioadă, următorii indicatori s-au majorat: durata medie a detenției penale (+32%), densitatea penitenciară (+65%), procentul femeilor condamnate (+25%), procentul suicidului (+151%), rata colaboratorilor din instituțiile penitenciare raportat la numărul de deținuți (+16%) și cheltuielile medii pe o zi de detenție per deținut (+92%). În 2014/2015 în comparație cu 2005, următorii indicatori au rămas aproape la același nivel: mediana vârstei populației penitenciare (+4%) și bugetul cheltuit de administrația penitenciarelor (+4%).

Acest buletin este posibil datorită ajutorului generos al poporului american, oferit prin intermediul Agenției SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă în mod necesar poziția USAID sau a Guvernului SUA.

DESPRE CRJM

Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) este o organizație necomercială care contribuie la consolidarea democrației și a statului de drept în Republica Moldova, cu accent pe justiție și drepturile omului. Realizăm activități de cercetare și de advocacy. Suntem independenți și neafiliați politic.

ECHIPA CRJM

Vladislav GRIBINCEA
Nadejda HRIPTIEVSCHI
Ion GUZUN
Sorina MACRINICI
Ilie CHIRTOACĂ
Daniel GOINIC
Victoria VIRSCHI
Olga BURUCENCO
Aurelia CELAC
Natalia ȘEREMET
Nicoleta COJUHARI

DATE DE CONTACT

Centrul de Resurse Juridice din Moldova

Str. A. Șciusev 33, MD-2001
Chișinău, Republica Moldova

+37322843601

+37322843602

contact@crjm.org

www.crjm.org

CRJM.org

CRJ Moldova

CRJM

